

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

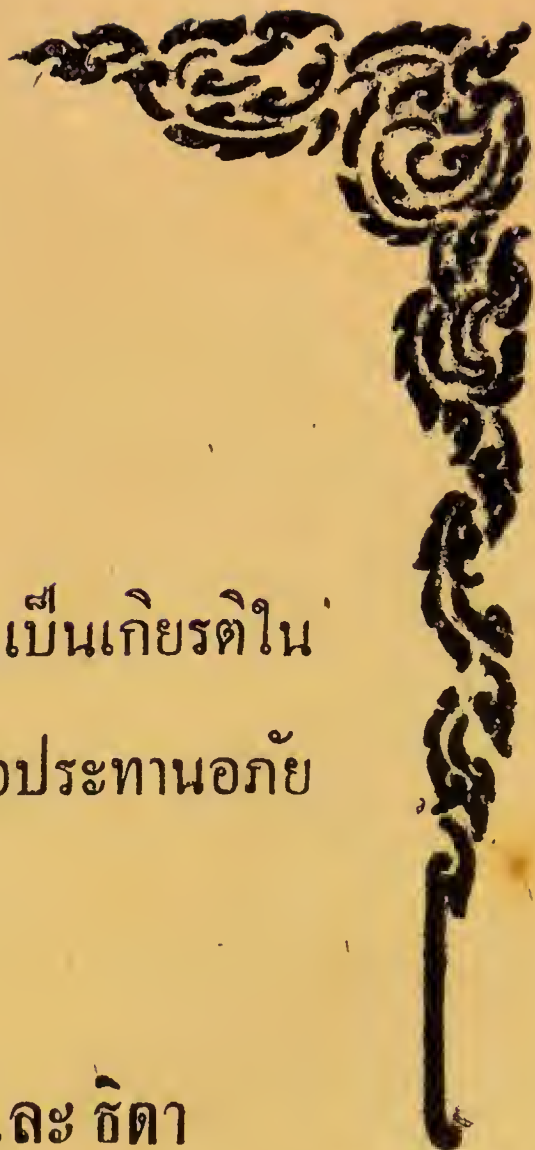
นางนิวาศวาสพ

(ทรัพย์ ศกุนตะมาลิก)

น เมรุวัดดีดวด

งกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี

๘ พฤษภาคม ๒๕๐๘

ขอขอบพระคุณ

ท่านที่เคารพ ที่ได้สละเวลามาเป็นเกียรติในงานนี้ หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดบกพร่อง ขอประทานอภัยไว้ในโอกาสนี้ด้วย.

บุตร และ ธิดา

๘ พ.ค. ๐๘

มาดี - ไปดี

คำปรารภ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ คุณแม่ทรัพย์ ศกุนตะมาลิก ในวันเสาร์ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๐๘ ณ ฌาปนสถานวัดดีดวด ลูกๆ ตั้งใจว่าจะพิมพ์หนังสือสักเล่มหนึ่งไว้แจกแก่ท่านทั้งหลายที่มาร่วมในงานศพของคุณแม่ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่คุณแม่และท่านผู้มีเกียรติที่มาร่วมงาน อันเป็นวิทยาทานที่ดีอันหนึ่ง จึงได้ปรึกษากับ*ท่านพระครูสุตาภิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดดีดวด* ให้ท่านช่วยจัดหาหนังสือที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ทั้งผู้ใหญ่ และผู้เยาว์ ท่านก็ยินดีและรับว่าจะไปปรึกษา *คุณวิเชียร บำรุงผล* และ *คุณสิริ เพชรไชย* แห่งกรมการศาสนา ซึ่งก็ปรากฏว่าท่านทั้งสองยินดีให้ความช่วยเหลือ โดยได้กรุณาจัดหนังสือบทความอนุศาสน์ เรื่อง "การดื่มน้ำเมา" กับ "ธรรมทำความงาม" ทั้งสองเรื่องนี้ คุณวิเชียร บำรุงผล เป็นผู้เรียบเรียงและได้เคยบรรยายทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมาแล้ว นอกจากบทความทั้งสองแล้ว คุณสิริ เพชรไชย ยังได้จัดหนังสือ

นิทานอนุศาสน์สำหรับเด็ก เรื่อง "นกแขกเต้าสองพี่น้อง" กับ "นกแขกเต้ากับชาวนา" ซึ่งคุณสิริ เพชรไชย เป็นผู้เรียบเรียงขึ้นเอง ดังปรากฏอยู่ในมือของท่านนี้ จึงนับว่าท่านทั้งสองพร้อมด้วยพระคุณเจ้าท่านพระครูสุตาภิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดดีดวด ได้มีส่วนช่วยเหลือให้งานฌาปนกิจศพคุณแม่สำเร็จลุล่วงไปได้ประการหนึ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสามไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

สุดจิตต์ ศกุนตะมาลิก

นางนิวาศวาสพ

(ทรัพย์ ศกุนตะมาลิก)

ชาตะ : ๒๐ ตุลาคม ๒๔๓๒

มรณะ : ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๗

ประวัติโดยสังเขป

นางนิวาศวาสพ (*ทรัพย์ ศกุนตะมาลิก*) เป็นบุตรคนเดียวของ*นายน่วม นางบาง เกี่ยวแก้ว* เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๓๒ (ปีฉลู) ณ ที่บ้านตำบลวัดท่าพระ อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี อันเป็นบ้านที่อยู่ในปัจจุบันนี้ เมื่อยังเยาว์วัย พ่อแม่ได้เลิกร้างกัน โดยพ่อแยกไปอยู่ต่างหาก จึงได้อยู่กับแม่ และ *นางจิ๋ว* ผู้เป็นยายอีกคนหนึ่ง ต่อมายายได้ถึงแก่กรรม คงเหลือสองคนแม่ลูก ได้ชุบเลี้ยงกันมาด้วยการประกอบอาชีพทำสวน ช่วยกันทำช่วยกันกินระหว่างแม่กับลูกในที่ดินประมาณ ๒ ไร่ กับบ้านที่อยู่อีกหนึ่งหลัง ได้รับความสุขพอประมาณเยี่ยงบุคคลชาวสวน

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ ขณะนั้นมีอายุได้ ๒๑ ปี ได้ทำการสมรสกับนายนก ศกุนตะมาลิก (หลวงนิวาศวาสพ ถึงแก่กรรมแล้ว) และได้อยู่กินร่วมกันมาด้วยความสงบและผาสุกจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิตสามี ประมาณ ๔๗ ปี มีบุตรและธิดาที่ยังมีชีวิตอยู่รวมทั้งสิ้น ๗ คน คือ :—

๑. *นางเย็น ชูกลิ่นอ่อน*

๒. *พ.ต. พยงค์ ศกุนตะมาลิก*

๓. *นางแฉล้ม สุนทรรัตน์*

๔. *นางฉลวย ยันตระรุยหะ*

๕. *น.ส. สุดจิตต์ ศกุนตะมาลิก*

๖. *ส.อ. หญิง มานิตย์ สุวรรณกาญจน์*

๗. *พ.อ.อ. เสน่ห์ ศกุนตะมาลิก*

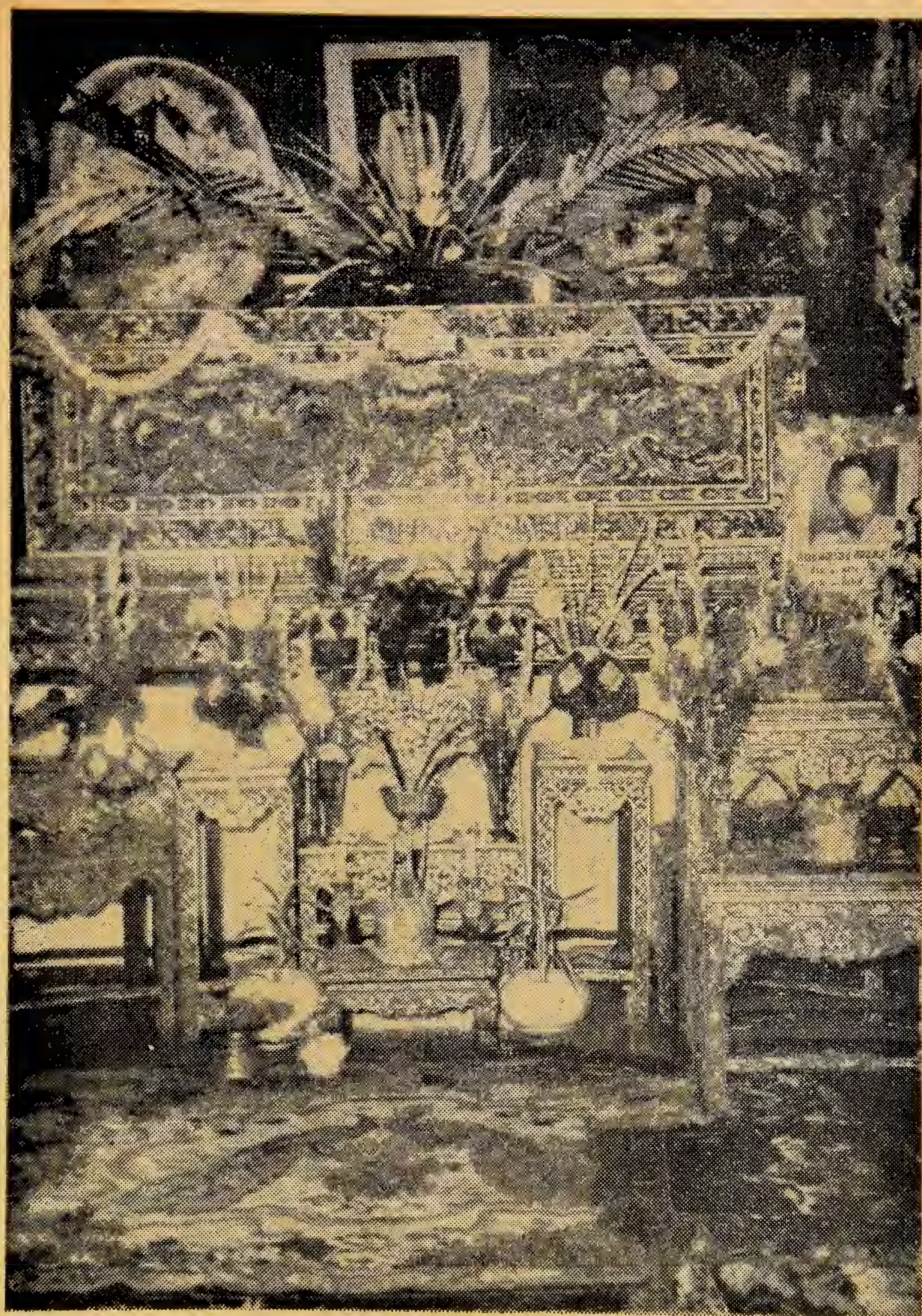
ท่านผู้นี้เป็นผู้มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นที่รักใคร่ชอบพอของวงศ์ญาติ เพื่อนบ้าน และลูกหลานทั่วไป เป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี ประกอบแต่สัมมาอาชีพ เป็นผู้ยึดมั่นในทางบวรพุทธศาสนา อาทิเช่น บริจาคทรัพย์สร้างปฏิสังขรวัดวาอารามและการกุศลอื่นๆ เสมอมา ชอบฟังธรรม สวดมนต์และตักบาตรเป็นประจำ เมื่อถึงวันพระก็ได้ใช้ความอุตสาหะตั้งสมาธิรักษาศีลอุโบสถตลอดมาจนถึงวันล้มป่วยลง และเมื่อคราวฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ได้สละตนบวชเป็นชี ณ วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ โดยทั่วไปท่านผู้นี้เป็นผู้มีความขยันขันแข็งมีมานะในการประกอบการงาน นอกจากเงินเดือน

ของสามีแล้ว ยังประกอบอาชีพการทำสวน ซึ่งมีความชำนาญมาตั้งแต่เยาว์วัย มาเป็นรายได้บำรุงครอบครัวอีกทางหนึ่ง เนื่องด้วยเป็นผู้รู้จักจับจ่ายใช้สอย มีความกระเหม็ดกระแหม่สมเป็นแม่บ้าน จึงสามารถสร้างฐานะของครอบครัวเป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นที่พึ่งพิงของบรรดาลูกและหลานตราบจนทุกวันนี้ นับว่าเป็นบุคคลที่น่ายกย่องสรรเสริญได้ผู้หนึ่ง

ปกติท่านผู้นี้ แม้จะอยู่ในวัยชราแล้วก็ตาม แต่ยังมีความแข็งแรงเดินไปไหนมาไหนได้คล่องแคล่ว ยากที่จะหาบุคคลในวัยเดียวกันเปรียบเทียบได้ ไม่เป็นคนขี้โรคหรือเจ็บออดแอด ปีหนึ่งแทบจะไม่มีการเจ็บป่วยเลย แต่จะด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ ก่อนเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๗ เล็กน้อย ได้บ่นกับลูก ๆ ว่าเจ็บในหน้าอก รู้สึกอึดอัด และหายใจไม่สะดวก จึงได้เชิญนายแพทย์เพื่อนของลูกชายมาทำการตรวจ ผลการตรวจ นายแพทย์ได้กำชับให้นำส่งโรงพยาบาลรักษาโดยด่วน ลูก ๆ จึงได้นำส่งโรงพยาบาลศิริราชเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗ ปรากฏต่อมาว่าได้ป่วยเป็นโรคมะเร็งในปอดเสียแล้ว นายแพทย์ได้ทำการผ่าตัดและเยียวยารักษาเป็นอย่างดี แต่อาการก็ไม่ดีขึ้น มี

แต่ทรงกับทรุดลงโดยลำดับ เมื่อเห็นว่าไม่มีทางจะรักษาให้หายได้ ลูกจึงรับกลับมาบ้าน และอยู่บ้านได้ประมาณ ๑๐ วัน จึงได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๗ เวลา ๑๘.๔๕ น. ด้วยอาการอันสงบ ท่ามกลางความวิปโยคของบุตรธิดาและวงศ์ญาติ ที่นั่งดูอาการอย่างสุดซึ้ง คำนวณสิริอายุได้ ๗๔ ปีกับ ๕ เดือน ลูก ๆ ได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ โดยมีสวดพระอภิธรรมทุกวันศุกร์ ตลอดมาจนถึงวันบำเพ็ญกุศลครบ ๑๐๐ วัน แล้วจึงขยายวันสวดออกไปเป็นเดือนละหนึ่งครั้ง จนกระทั่งถึงวันฌาปนกิจศพนี้.

"ญาติผู้สูงอายุ"

เก็บไว้ที่บ้าน

เพื่อกราบไหว้บูชาและบำเพ็ญกุศลอุทิศ

คำไว้อาลัย

คุณแม่ได้จากลูกไปแล้ว และจากไปอย่างไม่มีวันจะกลับมาเห็นหน้ากันอีก เมื่อคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ ลูกได้อยู่ใกล้ชิดกับคุณแม่ ยังความอบอุ่นให้แก่ลูก เปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรที่ยังความร่มเย็นให้แก่ผู้อยู่อาศัยฉันนั้น มาบัดนี้ลูกไม่มีคุณแม่แล้ว ซ้ำยังไม่มีคุณพ่ออีกด้วย คงมีแต่ความว้าเหว่และความเศร้าสลด คุณแม่อยู่ที่ใด โปรดรับฟังคำของลูกด้วย ลูกคิดถึงคุณแม่เหลือเกิน ลูกปรารถนาอยากจะได้พบและคุยกับคุณแม่เช่นเดิม แต่ลูกก็ผิดหวัง คงพบแต่ความโศกสลด คุณแม่เป็นผู้มีพระคุณต่อลูกเหลือที่ลูกจะพรรณนาได้ ลูกจะต้องบูชาและระลึกถึงไปจนกว่าชีวิตของลูกจะหาไม่ คุณแม่ยอมเสียสละและเหนื่อยยากเพื่อลูกทุกอย่าง เมตตากรุณาต่อลูกอยากให้ลูกได้รับความสุขทั่วหน้ากัน ได้พร่ำสอนและตักเตือนให้ลูกประพฤติดี คุณแม่มิใช่แต่จะกรุณาเพียงลูกเท่านั้น ยังได้

เผื่อแผ่ความเมตตากรุณาไปกระทั่งถึงหลานทุก ๆ คน มีความรักและห่วงใยในหลานไม่ผิดกับความรักและอาลัยในลูกทุกประการ ลูกขอกราบคุณแม่และกราบต่อไปอย่างไม่มีวันจบสิ้น ลูก ๆ ไม่เคยพลัดพรากจากคุณแม่โดยไม่มีวันจะพบกันอีกเช่นนี้ จึงทำให้ลูกอดคิดถึงและเว้นจากการเศร้าโศกเสียมิได้ ซึ่งลูกก็รู้แล้วว่าความตายเป็นเรื่องของคนทุกคนที่จะพึงมี ลูกคิดว่าสิ่งที่จะบรรเทาความเศร้าสลดของลูกได้บ้างก็คือ การบำเพ็ญกุศลอุทิศไปให้คุณแม่ ลูกจึงได้พยายามกระทำทุกอย่างในการบำเพ็ญกุศล เท่าที่ประเพณีและโอกาสที่จะให้กระทำได้ นับแต่วันคุณแม่ถึงแก่กรรมตลอดมาจนถึงวันฌาปนกิจศพนี้ แม้ลูกจะสิ้นเปลืองสักเท่าใดก็ตาม ลูกคิดว่าการกระทำไปนั้นยังเป็นการตอบแทนไม่ถึงหนึ่งในร้อยของพระคุณที่คุณแม่ได้มีต่อลูกเลย

หากคุณแม่มีญาณวิถีทางใดที่สามารถจะหยั่งรู้ได้ ขอคุณแม่จงรับความรักอันซาบซึ้งและความคิดถึงอันประมาณมิได้ของลูกไว้ด้วยอีกครั้งหนึ่ง และด้วยวิญญาณอันบริสุทธิ์และสุกใสของคุณแม่ แม้ว่าจะไปสถิตอยู่ ณ เทวสถานใด ขอได้รับ

ทราบถึงผลบุญอันลูกได้บำเพ็ญอุทิศให้ในครั้งนี้ด้วย ขออำนาจกุศลบุญราศีทักษิณานุปทาน จงดลบันดาลให้คุณแม่จงประสบแต่สุขสมบัติในสัมปรายภพโน้น ลูกทุกคนขอปวารณาไว้ว่าหากชาติหน้ามีจริงแล้ว ลูกขอเกิดเป็นลูกที่ดีของคุณแม่ตลอดไป.

"ลูก"

แม่รัก—รักแม่

รักอะไร ไม่แท้ เท่าแม่รัก
ผูกสมัคร สายเลือด ไม่เหือดหาย
รักอื่น ยังประจักษ์ ว่ารักคลาย
จืดจางง่าย ไม่จีรัง ดังมารดา
มิตรอะไร ไม่แท้ เท่าแม่มิตร
แนบสนิท ชิดอยู่ คู่เคหา
เฝ้าฝันใฝ่ ใจผูก ในลูกยา
แม้มังสา กล้ำแล่ ให้แก่ลูก
สุภาษิต สะกิดใจ ให้ประจักษ์
เรื่องรัก ลองคิด รักผิดถูก
รักอันใด ดังแม่ รักแก่ลูก
เร่งพันผูก รักนั้น ให้มั่นเอย..

"ธมฺมนนฺโท ภิกขุ"

อกแม่

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า คราวเสวยพระชาติเป็นดาบส ชื่อว่า โสณบัณฑิต เมื่อจะประกาศความที่แม่ได้กระทำกิจที่กระทำได้ยาก ให้พระราชาในชมพูทวีปทั้งสิ้นทรงทราบ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ไว้ในโสณนันทชาดก สัตตตินิบาต มีใจความว่า:–

คราแม่หวัง ตั้งใจ อยากได้บุตร
อันแสนสุด ที่รัก ยิ่งนักหนา
ย่อมบวงสรวง เทพเจ้า ท้าวเทวา
ถามเวลา ฤกษ์ดี มีในกาล
กำหนดแน่ แม่อาบ ซาบระดู
สัตว์ก้าวสู่ ครรภ์แม่ ดังหมายมั่น
"โทหฬินี" แพ้ท้อง ต้องตามกาล
หนึ่งขนาน นามท่าน "สุหทา"
ครบปีหนึ่ง ก็มี บางทีมาหย่อน
อุ้มอุทร มิ่งขวัญ ครรภ์รักษา

กำเนิดบุตร	สุดสวาท	ไม่คลาดคลา
มีฉายา	ตามเหตุ	"ขเนตตี"
เมื่อลูกน้อย	กลอยใจ	ร้องไห้หวล
แม่รีบด่วน	เห่กล่อม	ถนอมศรี
ให้ดื่มนม	อมถัน	ไว้ทันที
"โตเสนตี"	นี้ขนาน	นามมารดา
ถึงคราวเมื่อ	ลมแดด	มีแผดจัด
แม่ระมัด	ปกปั้ก	คอยรักษา
สู้ถนอม	กล่อมเกลี้ยง	เลี้ยงลูกมา
คุณมารดา	นี้อักโข	"โปเสนตี"
ปวงทรัพย์สิน	เงินทอง	ของพ่อแม่
ย่อมควรแก่	ลูกเรา	ในคราวนี้
แม่ดำริ	ตริตรอง	ครองไว้ดี
ให้ลูกมี	ต้นทุน	หมุนกำไร
แม่แนะนำ	สำเหนียก	"อย่างนี้" ลูก!
สิ่งผิดถูก	แม่แจ้ง	แถลงไข

จะกอบกิจ คิดอ่าน การสิ่งใด
ให้ห่างไกล ทุจริต ผิดทางธรรม
เมื่อลูกรัก ริแรก แตกเนื้อหนุ่ม
อย่าซ่ามซุ่ม ได้เสีย ลูกเมียท่าน
จงกลับมา เคหา เมื่อสายัณห์
จบรำพรรณ อกแม่ แค่นี้เอย.

พระฤาษีกัสสเปะปะ

(ร้อยกรองจากคาถาอันมีมาในมงคลสูตร)

บทความอนุศาสน์

ของ

นายวิเชียร บำรุงผล

อนุศาสนาจารย์โท กองจริยศึกษา กรมการศาสนา

๑. เรื่อง ดื่มน้ำเมา

สวัสดี ท่านผู้ฟังทั้งหลาย

วันนี้จะนำอบายมุข เรื่องดื่มน้ำเมา มาบรรยาย คำว่า อบายมุข แปลตามศัพท์ว่า *ช่องทางหรือเหตุเครื่องเสื่อมเสีย* คือความประพฤติที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ดำเนินชีวิตของตนไปในแนวนั้น ท่านแสดงไว้ ๖ ประการด้วยกัน ได้แก่

๑. ดื่มน้ำเมา ๒. เที่ยวกลางคืน
๓. เที่ยวดูการเล่น ๔. เล่นการพนัน
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร และ ๖. เกียจคร้านทำการงาน

ทั้ง ๖ ประการนี้ แต่ละอย่างล้วนเป็นทางก่อให้เกิดความ

---

๑. บรรยายทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๐๗

เสื่อมเสียทั้งสิ้น เฉพาะวันนี้จะบรรยายอบายมุขประการแรก คือ **เรื่องดื่มน้ำเมา** ที่เป็นเหตุเสื่อมเสียเท่านั้น

ก่อนอื่นมีปัญหาว่า การดื่มน้ำเมาเป็นความชั่วร้ายแรงอย่างไร ท่านจึงสอนให้ระวังสอนให้ไม่พลั้งพลาดหรือบังอาจริประพฤติ ข้อนี้ท่านยึดหลักกิริยาที่ดื่มว่า เป็นเหตุเมาทั่ว คือ มัวเมา กล่าวโดยเค้าหลักศีลว่า ปมาทัฏฐาน แปลว่าเหตุที่ตั้งแห่งความประมาทมัวเมา กิริยาที่ดื่มนี่แหละเป็นต้นเค้าของความชั่ว เกิดขึ้นก่อนทางกายแล้วส่งผลร้ายคือเมาไปทั่วทั้งกายวาจาและใจ เป็นเหตุให้กายเมา วาจาเมา และใจเมา ประพฤติอะไรลงไปในขณะเมาก็มักจะเข้าข่ายชั่วร้าย เลยกลายเป็นกายชั่ว วาจาชั่ว และใจชั่ว ชั่วไปตลอดตัวทีเดียว ส่วนน้ำเมาเมื่อยังไม่เข้ามาถึงร่างกายจะดีหรือร้ายประการใด ใครก็วินิจฉัยยาก เพราะเป็นวัตถุภายนอก ยังไม่เข้าประกอบกับธาตุของร่างกาย เหมือนอาหารหรือยาพิษ เมื่อยังมิได้รับประทานเข้าไปก็ยังรู้ไม่ได้ว่าดีหรือร้าย ในทางพระพุทธศาสนาแสดงแต่โทษของการดื่มการเมาเท่านั้นว่าเป็นความชั่ว แต่ก็ถือว่ามีตัวน้ำเมาเป็นต้นเค้า เป็นตัวการให้คนดื่มแล้วเมา เมื่อไม่มีต้นเค้าคือ

น้ำเมา คนเราก็ไม่ต้องระวังที่จะหลงดื่ม และไม่ต้องเมาเพราะดื่มด้วย น้ำเมาที่อำนวยผลให้คนเมาในเมื่อเข้าสู่ร่างกายนี้ จึงพลอยเป็นเงาของความชั่วที่ควรระวังตัวอย่าแตะต้องด้วยเช่นกัน

น้ำเมาที่รู้จักกันทั่วไป โดยลักษณะใหญ่มี ๒ อย่าง คือ น้ำเมาที่ต้มกลั่นสำเร็จรูปส่วนมากเป็นน้ำใส จะมีสีหรือไม่ก็ตาม และจะตั้งชื่อเรียกเป็นชนิด ๆ อย่างไรก็ตาม ลักษณะนี้เป็นน้ำเมาอย่างหนึ่งเรียกว่า **สุรา** อีกอย่างหนึ่งได้แก่น้ำเมาที่ไม่ได้ต้มกลั่น เพียงแต่หมักดองส่วนผสมต่าง ๆ แช่รวมกันไว้ตามกำหนด ส่วนมากเป็นน้ำไม่ใคร่ใสและมีฟองฟูขึ้นมาก น้ำเมาลักษณะนี้เรียกว่า **เมรัย** ทั้งสุราและเมรัยนี้เมื่อดื่มกินเข้าไปแล้วย่อมมีผลคือเมาด้วยกันทั้งนั้น แต่จะเมาต่างกันอย่างไรไม่ต้องวินิจฉัย ควรพิจารณากันเฉพาะตรงที่ทำไมจึงเมาและชั่วร้ายอย่างไรดีกว่า

ความจริง น้ำเมาไม่ว่าจะเป็นสุราหรือเมรัย ย่อมมีธาตุทำให้เมาชนิดหนึ่งผสมอยู่ในน้ำ ตามบัญญัติของฝรั่งเรียกว่า ธาตุแอลกอฮอล์ เมื่อคนดื่มเข้าไปแล้ว ธาตุนี้จะเข้าไปก่อพิษแก่ประสาทต่าง ๆ ในร่างกายมากหรือน้อยแล้วแต่ส่วนของธาตุ

ที่ผสมเข้าไปนั้น ๆ พิษที่เกิดขึ้นก็คือ เริ่มต้นเบียดเบียนระบบประสาททางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจก่อน ทำให้ประสาทของอายตนะนั้น ๆ อ่อนกำลัง เกิดพื้นเพื่อนเชือนแชขึ้น เช่น ทำให้ตาพร่า มองดูหน้าคนไม่ค่อยชัด ต้องมองใกล้ ๆ หรือมองเห็นอะไรเห็นหลายภาพ ที่สุดทำให้เห็นวิปริตผิดธรรมดาไปก็มี คือเห็นแผ่นดินพลิกคว่ำขึ้นข้างบน เห็นฟ้าหงายลงมาอยู่ข้างล่าง จนตัวเองตกใจกลัว ไม่อาจลืมตาดูอะไรได้เต็มที่ ใช่แต่เท่านั้น ยังทำให้หูตาฝาดฟังอะไรผิดพลาดไปหมด คนอื่นพูดด้วยดี ๆ ก็ได้ยินว่าเขาด่า เขาพูดกันไม่เกี่ยวกับตัวเลย ก็ได้ยินเป็นว่าเขานินทาตน และมักทำให้เป็นคนหูอื้อฟังอะไรไม่ใคร่ถนัด ต้องพูดจากันเอะอะซ้ำซากอยู่ตลอดเวลา ทางจมูกทางลิ้น น้ำเมาก็ทำให้สิ้นความรู้สึก แม้แต่กลิ่นน้ำเมาเองซึ่งมักฉุนจมูกผู้ดื่มก็เฉยเหมือนดื่มน้ำธรรมดา ลิ้นก็พลอยชาไม่ค่อยรู้รส เพราะเหตุนี้คนดื่มน้ำเมาจึงต้องมักหากับแกล้มที่มีรสเปรี้ยวจัด เค็มจัด หรือเผ็ดจัดรับประทานไปด้วย เพื่อจะช่วยให้ลิ้นของตนรู้สึกในรส ผลสุดท้ายรสจัด ๆ ของอาหารนั้น ๆ แทนที่จะเป็นคุณแก่ร่างกาย กลับกลายเป็นโทษเข้าไปประทุษร้าย

อวัยวะภายใน เช่น ทำลำไส้และกระเพาะเป็นต้น ให้พองหรือเป็นแผลขึ้นได้ในภายหลัง ยิ่งกว่านั้นก็ทำให้ระบบประสาททั่วร่างกาย หมดความรู้สึกตามหน้าที่ สัมผัสอากาศหนาวหรือร้อนอย่างไร ก็ไม่สะทกสะท้าน นึกจะพูดก็พูด พูดอะไรแล้วก็ไม่เข้าใจ พูดซ้ำแซะอยู่ได้จนน่ารำคาญ แม้คำหยาบคายก็พูดออกมาได้ไม่มีรู้สึกกระดาก ปากและท้องก็อยากรับประทานอยู่ไม่รู้อิ่ม ความรู้สึกทรงตัวทางอวัยวะมือเท้าก็พลอยหมดสิ้นไปด้วย จะหยิบจะฉวยอะไรไม่ถนัด แม้แต่จะยืนหรือเดินก็โงนเงนโซเซเปะปะไปตลอดทาง ที่สุดถึงคลานเพราะไปไม่ไหว ร้ายไปกว่านั้น ก็ทำให้จิตใจฟั่นเฟือน มักหุนหันพลันแล่นง่าย คิดแต่จะทำจะพูดในทางชั่วร้ายทั้งนั้น มีอารมณ์เต็มไปด้วยโลภ รัก โกรธ หลง เป็นประมาณ อาการที่น้ำเมาเข้าไปทำพิษแก่ประสาทในร่างกายเช่นนี้แหละเรียกว่า "เมา" เพราะฉะนั้นคนเมาจึงไม่ต่างกับคนบ้า เพราะเป็นคนประสาทเสียหมดอย่างร้ายแรงเท่ากัน ข้อร้ายที่สุดของน้ำเมา ก็คือธาตุเมานั้นทำให้ประสาทติดในเมื่อดื่มบ่อย ๆ อยู่ไม่กี่วัน พอถึงเวลาที่เคยดื่มประสาทก็จะกระตุ้นเตือนจิตใจให้อยากดื่ม ถ้าไม่ได้ดื่มตามอยาก

ก็รู้สึกไม่ใคร่สบายขึ้นมาทันที บางคนก็หาวเรอ บางคนก็เมื่อยขบตามข้อ บางคนใจสั่นริก ๆ ถึงมือเท้าสั่นไปด้วยก็มี อาการเช่นนี้แหละเรียกว่าเสพติดน้ำเมาเข้าแล้ว และถ้าเสพติดมาก ๆ เข้า ธาตุของน้ำเมานั้นก็จะเป็นพิษให้โทษร้ายแรงแก่ร่างกายต่อไปอีกมาก เช่น เกิดโรคโลหิตเป็นพิษ โรคมะเร็งภายใน เป็นต้น ผลสุดท้ายก็บั่นทอนสติปัญญา และทอนอายุให้ตายเร็วเข้าเท่านั้น

เหตุนี้ ขึ้นชื่อว่าน้ำเมาไม่ว่าชนิดไร ๆ จึงมีโทษแก่ร่างกายทำนองเดียวกัน การดื่มกินเข้าไป ท่านจึงจัดเป็นความชั่ว ควรระวัง เพราะคนเมาแล้วย่อมทำชั่วทุกอย่างได้ง่าย และไม่รู้สึกตัวว่าชั่วด้วย เมาแล้วฆ่าคนก็ง่าย ทำร้ายเขารังแกเขาได้ก็เข้าใจว่าตัวดีตัวเก่ง เมาแล้วลักขโมยหรือปล้นสะดมทรัพย์เขาก็ง่าย เห็นเป็นของสนุก เมาแล้วหน้าด้านเป็นเจ้าชู้เที่ยวข่มขู่ล่วงประเวณีลูกเขาเมียเขาเพราะเมามัว เมาแล้วมักพูดพล่ามไม่คำนึงถึงศีลถึงสัตย์ จัดว่าไม่มีประตูปากอยู่ตลอดกาล รวมความว่า คนเมาทำชั่วได้ทุกสถาน ฉะนั้น เมื่อไม่ต้องการให้ตัวเราชั่วก็ต้องไม่เมา จะไม่ให้เมาก็ต้องไม่ดื่มน้ำเมาเข้าไปเลยนั่นเอง

ในทางพระพุทธศาสนาท่านสอนไว้ว่า การดื่มน้ำเมาเป็นอบายมุข คือ ปากทางแห่งความเสื่อม ความวอดวายประการหนึ่ง และบัญญัติไว้เป็นวินัยเป็นศีลควรงดเว้นทั้งบรรพชิตและอุบาสกอุบาสิกา ท่านแสดงโทษไว้ในพระบาลี ๖ สถาน ว่าการดื่มน้ำเมานั้น ๑. ต้องเสียทรัพย์ เพราะเป็นค่าน้ำเมาและค่าเลี้ยงดูเพื่อนฝูง ๒. ก่อการทะเลาะวิวาทกันในขณะเมาได้ง่าย ๓. เกิดโรคตามมาในภายหลังจากการดื่มจนติดและเป็นพิษแล้ว ๔. ต้องถูกติเตียนเสียชื่อเสียงว่าเป็นคน "ขี้เมา" ซ้ำพลอยถูกเขาตำหนิไปถึงลูกหลานด้วยว่า ลูกขี้เมา หลานขี้เมา เป็นต้น ๕. ไม่รู้จักอายเพราะเมามายเต็มที่แล้ว แก้ผ้าเดินก็ได้ ในร่องในคูหรือในข้างถนน เดินไม่ไหวก็ลงนอนกลิ้งเกลือกได้อย่างสิ้นอาย มีความลับเท่าไร ๆ ก็ขยายออกมาสิ้น ไม่มียางอาย และ ๖. ทอนกำลังกายกับสติปัญญาจนหมดสิ้น เพราะน้ำเมาเข้าแสดงพิษให้เสื่อมโทรมเป็นสำคัญ แต่โทษของการดื่มนั้น ๆ ถึงคนจะรู้กันอยู่ทั่วไปว่าร้ายว่าไม่ดี ก็ยังมีคนดื่มอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้น่าจะเป็นด้วยเหตุจูงใจที่คอยให้เห็นผิดเป็นชอบเกิดขึ้นในเบื้องต้นหลายประการ

คนบางคนเข้าใจว่า การดื่มเหล้าได้จะทำให้ตนกลายเป็นคนกว้างขวางในสังคม นึกนิยมอยากให้สังคมยกย่องตนว่าเป็นคนทันสมัยไม่คร่ำครึ ชั้นแรกก็ริดื่มนิด ๆ หน่อย ๆ พอให้ใจครึ้มไม่ถึงกับลืมตนจนเมามาย แต่พอได้เพื่อนฝูงมากเข้าจริง การดื่มก็จะยิ่งทวีขึ้นตามจำนวนของเพื่อนฝูงเป็นธรรมดา คราวนี้แหละจะต้องถึงอาการที่เรียกว่า ดื่มกันจนหัวราน้ำ และต้องเมาหยำเปอย่างไม่มีปัญหา ผลสุดท้ายโทษของสุรายาเมาดังกล่าวก็เข้าครอบงำ ทำให้เสียคน การสังคมที่ตนมุ่งหมายก็ได้แต่พวกขี้เมาเท่านั้น คนดี ๆ ที่เขารู้สันดานเขาจะไม่ยอมสังคมด้วยเลย อย่างนี้แหละเหตุเข้าใจผิดชักจูงให้ริดื่มจนเสื่อมเสีย

บางคนเป็นคนดี ๆ อยู่ แต่พอมีวิบัติผ่านเข้ามาในชีวิตจนเป็นเหตุให้คิดเสียอกเสียใจ เช่น ค้าขายขาดทุน ถูกโกงหรือเสียรู้คน หรือพลาดผลที่ตนมุ่งมั่นปรารถนา หรือไม่ก็เสียท่าเสียที เสียของรัก พลัดพรากจากคนรัก มีพ่อแม่ ลูกเมีย เป็นต้นอย่างกระทันหันโดยไม่คาดคิด เลยเสียใจไม่อาลัยชีวิต คิดแต่โศกเศร้า เฝ้าแต่ทุกข์ร้อนนอนไม่หลับ กลุ้มหนักเข้าก็กลับคิดว่าเหล้าเท่านั้นคงจะช่วยดับความทุกข์ได้ เลยกลายเป็นคน

ดื่มเหล้า เมาเข้าไปแล้วลืมทุกข์เก่าได้จริง แต่ก็เลือกเอาทุกข์ใหม่คือเมาเหล้าเข้ามาแทนที่ แต่พอสร่างเมาทุกข์เก่าก็กลับมาซ้ำ ทุกข์ใหม่คือโทษร้ายของสุราก็มีเพิ่มตามขึ้นมาอีก หนักเข้าก็ปลีกตนไม่พ้นทุกข์ดังคิด อย่างนี้ก็เหตุเข้าใจผิดชักจูงให้ดื่มจนเสียหาย

บางคนไม่อย่างนั้น ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา เกิดดีเนื้อดีใจถึงขนาด ในขณะที่ความปรารถนาของตนสำเร็จตามมุ่งหมาย เช่น สอบไล่ได้ ค้าขายได้กำไรงาม สมความรักที่ตั้งใจได้แต่งงาน หรือที่สุดแม้จนตนได้ทำบุญทำทานอะไรเป็นงานใหญ่โตมีหน้ามีตา ก็คิดว่าน่าจะเป็นเวลาที่ตนควรจะสนุกสนานฉลองความชื่นบานที่สมหวังสักครั้งหนึ่ง จึงเริ่มดื่มเหล้าเลี้ยงเหล้ากันเป็นการใหญ่ เมื่อดื่มเหล้าเข้าแล้วเลี้ยงกันแล้วได้ครั้งหนึ่ง ก็ต้องมีครั้ง ๒ ครั้ง ๓ ตามมาเป็นธรรมดา เรื่องอย่างนี้แน่เหลือเกินจะมีเพียงครั้งเดียวไม่ได้ เมื่อดื่มหลายครั้งเข้าก็ต้องติดเหล้าติดน้ำเมา ถึงไม่ติดทันทีเพื่อนฝูงที่เคยร่วมดื่มร่วมวงก็คงขะยั้นขะยอ พอเสียแค่นไม่ได้ หนักเข้าก็กลายเป็นคนเสียคน อย่างนี้ก็เหตุดลใจให้เกิดผลเข้าใจผิดติดเหล้าจนเสื่อมโทรมอีกประการหนึ่ง

รวมความว่า เหตุดลใจหรือจูงใจให้คนรดื่มน้ำเมามีหลายทางด้วยกัน แต่ทุก ๆ ทางทั้งที่กล่าวแล้วหรือไม่ได้กล่าวก็ตาม ล้วนเป็นความเข้าใจผิดทั้งสิ้น เพราะการดื่มน้ำเมาเข้าไปไม่ใช่เป็นความดี ทั้งในด้านสรีรวิทยาและในด้านศีลธรรม ล้วนห้ามปรามว่าเป็นโทษชั่วร้ายที่ควรระวัง ควรไม่ประมาทพลาดพลั้งให้เสียคน ควรกันตนกันใจให้งดเว้นอยู่ตลอดกาล นั่นแหละจึงจะเป็นแก่นสารเป็นศิริมงคลแก่ตนเองจนตลอดชีวิต ขอให้คิดอยู่เสมอว่า

เกิดเป็นคนจนหรือมีดีหรือชั่ว
อย่าลืมตัวดื่มเหล้าให้เมาได้
เพราะสุราสารพันพาบรรลัย
ระวังใจได้จริงมิ่งมงคล ฯ

สวัสดี.

๒. เรื่อง ธรรมทำความงาม

สวัสดี ท่านผู้ฟังทั้งหลาย

วันนี้ขอนำบทความธรรมนิเทศเรื่อง "ธรรมทำความงาม" มาเสนอท่านผู้ฟัง พอเป็นแนวแนะนำทางปฏิบัติธรรม เรื่องธรรมทำความงามที่จะเสนอต่อไปนี้ เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในคัมภีร์ทุกนิบาตอังคุตตรนิกาย ซึ่งมี ๒ ประการ คือ ขันติ ความอดทน ประการหนึ่ง โสรัจจะ ความเสงี่ยม อีกประการหนึ่ง ทรงชี้แจงไว้ว่าธรรม ๒ ประการนี้ สามารถทำบุคคลผู้ประพฤติให้เป็นคนงาม งามด้วยความประพฤติ ยึดศีลธรรมเรียกว่า "งามมารยาท" และงามด้วยจิตใจสูงจูงให้ผู้พบเห็นหรือใกล้ชิดนับถือสนิทสนม เรียกว่า "งามอัธยาศัย" เมื่อคนเรามีงามมารยาทและงามอัธยาศัยแล้ว ถึงรูปร่างหน้าตาจะไม่เข้าที มีรูปชั่วตัวดำหน้าตาขี้ริ้วขี้เหร่อย่างไร ก็ยังแลดูงดงาม เพราะงามมารยาทเจริญตา งามอัธยาศัยเจริญใจ ใครได้พบเห็นแล้วย่อมเลื่อมใสอยากนั่งใกล้ อยากคบหาสมาคม

---

๒. บรรยายทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๐๘

ด้วยทุกคน ผู้ที่มีความงามโดยธรรมนี้ ท่านเรียกว่า "สังฆโสภณ" คนงามในหมู่หรือคนทำหมู่คณะให้งดงาม ฉะนั้น ธรรม ๒ ประการนี้ ทุกคนจึงควรศึกษาเพื่อนำมาสร้างสรรค์ความงามขึ้นในตน ถ้าโลกเรานี้มีแต่คนงามโดยธรรมดังกล่าวเป็นส่วนมากแล้ว โลกเราก็จะเป็นโลกแก้วโลกแห่งความบริสุทธิ์สดใส โลกแห่งความสงบ มีสุขกายสุขใจทุกประการ

ความจริงธรรม ๒ ประการ คือ ขันติ ความอดทน และโสรัจจะ ความเสงี่ยม นี้เป็นเหตุผลของกันและกัน เมื่อมีความอดทน คือขันติ เป็นเหตุก่อนแล้ว ก็ย่อมเกิดผลเป็นความเสงี่ยม คือ โสรัจจะ สืบเนื่องกัน แม้เมื่อมีโสรัจจะ ความเสงี่ยม คือรู้จักเจียมตน ยินดีแต่ในความดีงาม เป็นคนมีปรกติประพฤติแต่ดีงามเสมอ ก็มีผลให้เป็นคนเลิศเลอด้วยอดทนเป็นขันติดีทุกกรณี แต่โดยวิธีปฏิบัติแล้ว ผู้จะประพฤติธรรมทำความงามดังกล่าวนี้ ต้องฝึกหัดอดทนทำตนให้เป็นคนมีขันติเป็นเบื้องต้นก่อน ซึ่งจะได้ชี้แจงวิธีเป็นลำดับไป

ความอดทน ภาษาธรรมะท่านเรียกว่า ขันติ แปลว่า ความอด ความทน ความกลั้น เป็นกิริยาของจิตใจที่แสดงออก

ด้วยอาการข่มใจ สะกดใจไว้ ในเมื่ออารมณ์ร้ายเกิดขึ้นเป็นที่กระทบกระเทือนทั้งทางกายและทางจิตใจ ข่มหรือสะกดจิตใจไม่ให้หวั่นไหวคิดเลวร้ายไปตามอารมณ์นั้น ๆ จนจิตใจสงบมั่นเยือกเย็น เป็นเหตุให้กายวาจาพลอยสงบเย็นเป็นปรกติด้วยอย่างนี้แหละเป็นลักษณะของขันติ ความอดทน ในทางธรรมความอดทนนี้ ท่านจัดว่าเป็นยอดของตบะ ความเพียรพยายามอย่างสูงทางจิตใจ ผู้ใดอดได้ทนได้ต่ออารมณ์ร้ายต่าง ๆ ท่านว่าผู้นั้น มีตบะทางใจ เป็นกำลังดลให้เกิดสวัสดีในทุกกรณีฉะนั้น ความอดทนดังกล่าวนี้ จึงมีผลเป็นความเสงี่ยมเจียมใจขึ้นในตน

อารมณ์ที่กระทบกระเทือนกายและใจของคนเรา ที่เป็นอารมณ์ร้ายทำกายและใจให้เร่าร้อน มีแน่นอน ต้องประสบด้วยกันทุกคนอยู่ ๓ ประการ คือ ความลำบาก ความตรากตรำและความเจ็บใจ ความลำบากเกิดขึ้นทางกาย ในเมื่อร่างกายป่วยไข้ได้ทุกขเวทนา อาจมีขึ้นโดยธรรมดาของสังขารทุกรูปทุกนาม ซึ่งคนเราอาจเจ็บไข้มากบ้างน้อยบ้างได้เสมอ ถ้าเผลอเรอต่อการบริหารร่างกายให้ดี เช่น มีอาการปวดหัวปวดหลัง

หรือเจ็บป่วยในที่ต่าง ๆ ทั่วสรรพางค์กาย เมื่อเกิดป่วยไข้ขึ้นแล้วก็เป็นความลำบากแก่ร่างกาย เพราะร่างกายในส่วนที่ป่วยไข้นั้น ๆ ต้องได้ทุกขเวทนา อาจต้องถึงทุรนทุรายไปทั่วส่วนอื่นๆ ด้วย อาการทุกขเวทนา ตลอดถึงอาการทุรนทุราน เพราะป่วยไข้ได้เจ็บนี้แล คือ ความลำบาก เป็นอารมณ์ร้ายกระทบกระเทือนคนเราประการหนึ่ง ความตรากตรำก็เป็นอารมณ์ร้ายเกิดขึ้นทางกายเช่นกัน เป็นทุกข์ประจำสังขารของคนและสัตว์ซึ่งจะต้องประสบ เพราะการต่อสู้เพื่อชีวิต ต่อสู้กับการอาชีพต่อสู้กับอุปสรรคที่ขัดขวางทางอาชีพของตน และต่อสู้กับธรรมชาติ เพื่อดำรงตนเป็นคนเป็นสัตว์อยู่ได้ยืนนาน อาการต่อสู้เหล่านี้ล้วนเป็นความตรากตรำของชีวิตทั้งสิ้น เป็นอาการเหนื่อยยากที่ชีวิตต้องดิ้นรนอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้น จึงนับว่าเป็นอารมณ์ร้ายที่ใคร ๆ ไม่พึงปรารถนา แต่ก็ต้องประสบด้วยกันทุกคนอีกประการหนึ่ง ส่วนความเจ็บใจ เป็นอารมณ์ร้ายกระทบใจเกิดขึ้นทำใจให้หวั่นไหวกระเทือนอยู่ตลอดเวลา บางครั้งความเจ็บใจนี้ ทำใจให้ร้อนรุ่มกลุ้มกลัด และอัดอั้นจนกระทั่งร่างกายต้องพลอยเร่าร้อนไปด้วยก็มี อาจเกิดขึ้นได้แก่คนทุกคน

ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่เกิดขึ้นเพราะมีสิ่งขัดใจ หรือไม่ก็ตัวเองคิดไม่พอใจอะไรขึ้นมา ชั้นแรกก็คิดขุ่นกรุ่นอยู่แต่ในจิตก่อน ถ้าดับไม่ได้หรือไม่มีอารมณ์อะไรมาผ่อนมาผันแปร กระแสความคิดขุ่นข้องหมองใจนั้นก็จะค่อย ๆ ก่อตัวเป็นความร้อน มีอาการเหมือนฟองน้ำร้อนปุดขึ้นที่ดวงใจหรือในดวงความรู้สึกทีละปุดๆ ไม่ช้าใจก็พล่านมีอาการทั้งเจ็บทั้งแสบทั้งร้อนที่หัวใจ เมื่อถึงขั้นนี้เมื่อไร ความรู้สึกทั้งหลายก็กลายเป็นความรู้สึกร้าย แล้วก็เดือดร้อนออกมาทางกายวาจาต่อไป ฉะนั้น ความเจ็บใจนี้จึงเป็นอารมณ์ร้ายอีกประการหนึ่ง ที่ต้องผ่านเข้ามาเสมอ ๆ ในชีวิตของคนเรา ความลำบาก ความตรากตรำ และความเจ็บใจอันเป็นอารมณ์ร้ายเหล่านี้ ถ้ากล่าวโดยสมุฏฐานที่เกิดแล้วก็ได้แก่ความเจ็บและความจน ๒ อย่างเท่านั้น เพราะคนเราเจ็บกายจึงต้องลำบาก เจ็บใจจึงต้องเดือดร้อน จนเงินจนทองจึงต้องตรากตรำทำมาหาเลี้ยงชีพ จนทางจึงต้องถูกบีบบังคับให้ต้องตรากตรำทนทุกข์ และจนมุมจึงต้องเกิดอาการเจ็บใจ ความเจ็บความจนนี้แล เป็นต้นเค้าของอารมณ์ร้ายในชีวิต เมื่อความเจ็บความจนปรากฏขึ้นก็ดี เกิดความลำบากแก่ร่างกาย

หรือใช้ชีวิตตรากตรำ หรือมีความเจ็บใจอะไรก็ดี ถ้าไม่ข่มใจไม่สะกดใจให้อดทนต่อความเจ็บความจนหรือต่อความลำบากความตรากตรำและความเจ็บใจนั้นๆแล้ว ผลร้ายก็จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตได้หลายประการ ไม่มีทางบันดาลให้เกิดสุขได้เลย แต่ถ้ามีความอดทนต่อเหตุการณ์และอารมณ์ดังกล่าวได้ เรื่องร้ายทั้งหลายก็จะดับเพราะความทน ที่สุดผลคือความสุขสวัสดี และอาการสงบเสงี่ยมก็จะเกิดขึ้น

คนบางคนป่วยไข้อะไรเข้านิดก็คิดวุ่น เฝ้าแต่ครุ่นคิดกลัวตาย กลัวอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย จะรับประทานยาก็เบื่อหน่ายกลัวขื่นกลัวขม ได้แต่นอนซมร้องครวญคราง ครั้นจะไปหาหมอก็กลัวหมอไปต่าง ๆ นานา กลัวหมอจะวางยา กลัวหมอจะผ่าตัด หนักเข้าก็นั่งซัดนอนซัดคนโน้นคนนี้กระทั่งซัดผีสางเทวดาว่ามากลั่นแกล้งให้ป่วยไข้ ครั้นมีคนคอยเยียวยารักษาและเอาใจ ก็ยิ่งสำออยใหญ่ ไม่ตามใจผู้รักษาเอาแต่ใจตัวเองเข้าว่า ที่สุดก็สิ้นท่า ไข้นิดหน่อยต้องพลอยเป็นไข้มาก ป่วยไม่เท่าไรก็ต้องกลายเป็นเรื่องลำบากหนักขึ้นทุกที อย่างนี้ชื่อว่าไม่มีอดทนลำบาก คนเช่นนี้ชีวิตจะมีแต่ความยากเพราะป่วยไข้

ไม่หยุดหย่อน แต่ถ้ารู้จักผ่อนปรนโดยมีน้ำอดน้ำทนอยู่บ้างแล้ว ก็อาจจะคลาดแคล้วความป่วยไข้ได้ ด้วยการรักษาไม่เท่าไร และความอดทนในคราวป่วยไข้นี้จะเป็นวิธีป้องกันโรคภัย เป็นพลังภายในอย่างสำคัญ แต่ขึ้นชื่อว่าความป่วยไข้นั้น แม้เกิดขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่ค่อยมีส่วนไหนในร่างกายของคนจะทนทานได้เลย นอกเสียจากกำลังใจเท่านั้น ถ้ากายเจ็บ กายปวด คอยสะกดใจข่มไว้ไม่ให้ไปเกาะเกี่ยวตรงที่เจ็บที่ปวดนั้น ๆ ด้วยความอดทน ความเจ็บปวดทางกายก็จะไม่ทุรนทุรายคลายทุเลาลงได้ เช่นนี้ก็ง่ายแก่การรักษา เพราะมีความอดทนเป็นยากำลังใจช่วยให้สงบเสงี่ยมได้สวัสดี แต่คนที่จะอดทนได้ดังกล่าวนี้ต้องรู้จักวิธีทำใจในคราวป่วยไข้ พระพุทธเจ้าท่านแนะนำไว้ให้ใช้โพชฌงควิธี คือวิธีอันเป็นเหตุกำหนดใจให้รู้ให้เท่าทัน ธรรมดาในเวลาเกิดโรคภัยนั้นเอง โพชฌงควิธีของพระพุทธเจ้านี้มี ๗ ประการ คือ (๑) เมื่อเกิดโรคภัยขึ้น ให้ใช้สติเป็นองค์กำหนดรู้ด้วยระลึกรู้ตัวว่า สังขารร่างกายนี้มีความเจ็บป่วยไข้เป็นธรรมดา ระลึกให้รู้ว่าโรคเกิดขึ้นที่ไหน มันแสดงอาการแก่ร่างกายอย่างไร รู้สึกอยู่ได้เช่นนี้ ใจก็จะไม่กระวนกระวายไปตามโรค

(๒) เมื่อใช้สติกำหนดแล้ว ยังห้ามใจไม่ได้ ก็ให้ใช้ธรรมวิจัยเปลี่ยนอารมณ์ของจิต คือ หยุดคิดเรื่องโรคร้ายเสีย หันมาพิจารณาค้นคว้าคุณธรรมของตัวเองที่มีดีเด่นอยู่ หรือที่เราชอบอัธยาศัยอยากให้เกิดมีขึ้น เปลี่ยนกระแสจิตมาคิดค้นธรรมได้เช่นนี้ก็จะลืมความป่วยไข้ได้ชั่วคราว (๓) พร้อมกับใช้ธรรมวิจัยดังกล่าว ต้องใช้วิริยะความเพียร พยายามหักห้ามใจ (๔) ปลูกปีติความอิ่มใจในคุณธรรมที่ตนเห็นและนึกอยู่ กับ (๕) ใช้ปัสสัทธิ ความระงับใจไม่ให้กระวนกระวาย โดยข่มอารมณ์ไว้ให้สงบอยู่ในธรรมที่คิดนึกนั้น ๆ (๖) ถ้าโรคภัยแรงกล้ามาก เพียงโพชฌงค์วิธี ๕ ประการนี้รั้งจิตใจไม่อยู่ ก็ต้องใช้สมาธิการทำใจให้สงบโดยกัมมัฏฐาน เป็นต้นว่า กำหนดนึกถึงลมหายใจเข้าออกเป็นอานาปานภาวนา จนใจหยุด และ (๗) ใช้อุเบกขาวางเฉยในสังขารร่างกายด้วยอำนาจภาวนาเช่นกัน เท่านี้จิตใจก็จะพลันระงับ แยกความรู้สึกออกคนละส่วนกับกาย เกิดอาการอดทนที่มุ่งหมายได้

คนบางคนไม่เข้าใจเรื่องของชีวิต จึงไม่คิดอยากจะทำงานอาชีพสำหรับเลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัว เพราะเห็นแก่ตัวกลัว

ความเหนื่อยยากตรากตรำ อยากทำก็แต่งานสบายกรีดกรายฉุยฉายอยู่แต่ในร่ม นิยมความสำรวยฉาบฉวยหยิบโหย่งเป็นที่ตั้ง อยากนั่ง ๆ นอน ๆ เฉย ๆ แล้วให้เงินทองไหลมาเทมาเองโดยไม่ต้องตรากตรำ ถึงความจำเป็นต้องทำ คนเช่นนี้ก็มักมีเลศอ้างต่าง ๆ นานา เช่น อ้างว่ายังเช้าเกินไป รอให้สายเสียก่อนจึงค่อยทำ ครั้นสายแล้วก็ไม่แคล้วอ้างว่า หนาวนักร้อนนัก พักรอไว้ก่อน เป็นต้น คนอย่างนี้มีลักษณะเป็นคนเกียจคร้านชัด ๆ ที่สุดก็ไม่อาจเอาตัวรอดตลอดไปได้โดยสวัสดี เพราะไม่มีอดทนต่องานอาชีพซึ่งจำเป็นแก่ชีวิตของตน เรื่องของชีวิตคนเรานี้มีอลวนยุ่งยากอยู่ก็เรื่องทำมาหาเลี้ยงชีพ ทุกคนจะต้องรีบแสวงหาตามโอกาสและความสามารถของตน ไม่ว่าคนมีคนจนต้องหาด้วยกันทั้งนั้น และในการหานี้ ก็ต้องมีความตรากตรำทำงานผ่านเข้ามาในวงชีวิต ถ้าเราไม่มีน้ำจิตอดทนต่อความตรากตรำนั้น ๆ ก็ไม่สามารถจะพ้นผ่าอุปสรรคในการอาชีพของตนไปได้ ชีวิตก็กลายเป็นชีวิตยาก หนักเข้าก็เข็ญใจไปไม่รอดแน่นอน ฉะนั้นความ อดทน เท่านั้นจะเป็น เครื่องช่วย ผ่อนผัน ให้ชีวิตสบายเมื่อปลายมือ คืออดทนตรากตรำทำงานทุกอย่างไม่เลือกในเมื่อ

โอกาสมาถึงเฉพาะหน้า ขอแต่ว่าให้สุจริตและได้เงินมาโดยชอบธรรมเท่านั้นเป็นใช้ได้ การสร้างกำลังใจให้อดทนทำงานตรากตรำโดยไม่ย่อท้อนี้ พระพุทธเจ้าแนะวิธีไว้ ๔ ประการคือ ชั้นแรกให้ปลูกฉันทะ ความพอใจทำงานขึ้นในใจก่อน ให้เป็นความพอใจที่จะทำแน่นอนโดยไม่เลือกงานด้วย ต่อไปในคราวจะลงมือทำงาน ก็ใช้ความเพียรเข้าช่วยสนับสนุนเป็นกำลังสำคัญในการทำ คือลงมือทำโดยไม่ย่นย่อ ทำจริงทำจังอย่างขะมักเขม้น ในขณะทำนั้นก็มีใจรักงานเป็นเครื่องประคอง สุดท้ายใช้ปัญญาไตร่ตรองเหตุผลเทียบเคียงความเสื่อม ความเจริญในงานของตนอยู่เสมอ ไม่เผลอใจให้ฟุ้งซ่านเกินขอบเขตของงานไป วิธีนี้แหละใจจะอาจหาญเกิดอดทนบึกบึนทำงานได้ทุกอย่าง

อีกประการหนึ่ง คนบางคนไม่ใคร่หนักแน่นในอารมณ์ที่กระทบจิต มักหงุดหงิดโกรธง่าย ใครทำอะไรให้ผิดนัยน์ตาหรือพูดจาให้ผิดหูเข้าหน่อย ก็พลอยเดือดร้อนเก็บเอามานอนคิดเจ็บใจ หรือไม่ก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟขึ้นมาทันที เรื่องผิดหูผิดตาแล้วเจ็บใจกันนี้ เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ต้องมีวันกระทบกันบ้างไม่มากก็น้อย แต่ถ้าขาดความอดทนต่อกันเสีย

แล้วโลกมนุษย์ก็จะต้องย่อยยับตั้งอยู่ไม่ได้นาน อย่างไม่มีปัญหา การทะเลาะวิวาทกันเฉพาะคนเฉพาะหมู่ หรือการทำสงครามกันระหว่างประเทศชาติตลอดจนเป็นสงครามโลกใหญ่โตดังที่แล้วๆ มาล้วนแต่เหตุมนุษย์เราหาความอดทนต่อกันไม่ได้ทั้งสิ้น ฉะนั้น ความอดทนต่อเรื่องเจ็บใจกันได้หรือไม่นี้ จึงเป็นเครื่องตัดสินชะตาของมนุษย์ว่าจะย่อยยับหรือไม่เป็นสำคัญ ถ้าใครทนได้ก็เป็นคนอยู่มั่นขวัญยืน เป็นภาคพื้นแห่งสันติภาพในมวลมนุษย์ แต่เรื่องความอดทนต่อ ความเจ็บใจนี้ เป็นเรื่องยาก ที่สุดที่ทุกคนจะทำได้ ต้องใช้ความห้ามใจปรามใจขนาดหนัก จึงจะอดทนสำเร็จ พระพุทธเจ้าแนะวิธีไว้ให้พิจารณาเหตุผลของเรื่องเจ็บใจที่เกิดขึ้น จนรู้พื้นเท็จจริงของเรื่องแล้วจึงจะระงับดับอารมณ์ได้ สรุปแล้วให้พิจารณาเงื่อนงำ ๔ ทางด้วยกัน คือ (๑) ให้พิจารณาว่าเขาได้ทำอะไรให้เป็นที่เจ็บใจเรา หรือกำลังทำอะไร หรือจักทำอะไรให้เราเจ็บใจ ดูให้รู้เท็จจริงว่า สิ่งที่เขาทำนั้นๆ เป็นประโยชน์อะไรแก่เขา และให้ประโยชน์อะไรแก่เรา นี่จะเป็นทางให้เข้าใจความไร้สาระในเรื่องเจ็บใจกันทางหนึ่ง (๒) ให้พิจารณาว่า เขาได้รังแกต่อสิ่งที่เรารัก หรือกำลังรังแก

หรือจักรังแกเพื่อให้เราเจ็บใจ ดูให้รู้เท็จจริงว่า การกระทำของเขานั้น เป็นประโยชน์แก่เขาแก่เราเพียงไร นี่ก็จะเป็นทางให้เข้าใจความไร้สาระในเรื่องเจ็บใจกันได้อีกทางหนึ่ง (๓) ให้พิจารณาว่า เขาได้ทำประโยชน์ หรือกำลังทำประโยชน์ หรือจักทำประโยชน์แก่คนที่เราเกลียดเราชังเราไม่ชอบ ดูให้รู้เท็จจริงว่า การกระทำของเขานั้นเป็นประโยชน์แก่เขาและแก่เราอย่างไร นี้ก็จะเป็นทางให้เข้าใจความไร้สาระในเรื่องเจ็บใจกันได้อีกทางหนึ่ง (๔) ให้คอยห้ามใจไม่ให้โกรธใครในที่ไม่ควรโกรธ เมื่อทำได้เช่นนี้ก็จะเกิดประโยชน์เป็นความอดทนต่อความเจ็บใจได้โดยธรรม ย่อมนำสันติมาสนองให้ครรรองชีวิตราบรื่นชื่นบานตลอดเวลา

รวมความว่า ความอดทนทุกอย่าง คือ อดทนทั้งความลำบากในคราวป่วยไข้ อดทนทั้งความตรากตรำในเวลาทำงาน อดทนทั้งความเจ็บใจ ในคราวผิดอารมณ์กัน กล่าวสั้น ๆ ว่า ทนเจ็บทนจนได้ในยามเจ็บยามจน โดยกลวิธีแห่งธรรมตามที่บรรยายมา ย่อมนำคนให้ก้าวหน้า นำคนให้ถือสาระในชีวิต

ให้สำเร็จกิจเป็นคนเสงี่ยมงาม เกิดผลคือความสุขกายสบายใจ ไร้โรคไร้ภัยไปจนตลอดชีวิต เราทุกคนควรจะคิดเสงี่ยมเจียมตนด้วยอดทน ขอให้ตั้งต้นด้วยใส่ใจคิดไว้เสมอว่า

เมื่อยามเจ็บยามจนทนลำบาก
ทั้งทนตรากทนตรำทำงานได้
ใครผิดพลั้งระวังตนทนเจ็บใจ
จะปลอดภัยเสงี่ยมงามดีตามธรรม ฯ

สวัสดี

นิทานอนุศาสน์

ของ

นายสิริ เพชรไชย

๑. เรื่อง นกแขกเต้าสองพี่น้อง

ยังมีนกแขกเต้าสองพี่น้อง อาศัยอยู่ในป่าไม้งิ้วแห่งหนึ่ง ใกล้เชิงเขา ที่เชิงเขาแห่งนี้มีโจร ๕๐๐ ตั้งซ่องอาศัยอยู่ทางทิศเหนือ และมีฤาษี ๕๐๐ อาศัยอยู่ทางทิศใต้ ลูกนกแขกเต้า ๒ ตัวนั้นยังเล็กมากบินไปไหนไม่ได้ อยู่มาวันหนึ่งเกิดลมพายุพัดรังนกกระจัดกระจาย หอบเอาลูกนกทั้งสองแยกไปคนละทาง ตัวหนึ่งไปตกอยู่ระหว่างกองอาวุธในซ่องโจร พวกโจรเลี้ยงไว้ตั้งชื่อว่า *พุ่มหอก* อีกตัวหนึ่งไปตกอยู่ระหว่างกองดอกไม้ที่พื้นทรายในบริเวณสำนักฤาษี พวกฤาษีเลี้ยงไว้ตั้งชื่อว่า *ดอกไม้*

ลูกนกแขกเต้าทั้งสอง คือ พุ่มหอก และ ดอกไม้ ต่างก็เติบโตขึ้นโดยลำดับ นกพุ่มหอกได้เห็นกิริยาอาการหยาบคายของพวกโจรอยู่เนือง ๆ ก็สำคัญว่า พวกโจรสอนตนให้มีกิริยา

อาการหยาบคายอย่างนั้น ๆ ก็จำไว้เป็นแบบอย่าง ฝ่ายนกดอกไม้เห็นความสงบเรียบร้อยการเจรจาปราศรัยอันไพเราะของพวกฤๅษีอยู่เสมอ ๆ ก็รับเอาเป็นแบบแผนสืบต่อมา

อยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง เสด็จออกประพาสป่าเพื่อทรงล่าเนื้อพร้อมด้วยพวกราชบริพาร พระองค์รับสั่งให้ล้อมหมู่เนื้อไว้แล้วทรงตั้งกติกาว่า เนื้อหนีไปข้างผู้ใดผู้นั้นต้องถูกปรับ ขณะนั้นมีเนื้อทรายตัวหนึ่งอยู่ในที่ล้อม มองดูทางที่จะหนีเอาตัวรอด ไม่เห็นทางอื่นเพราะผู้คนแน่นไปหมดนอกจากช่องที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประทับอยู่ จึงหนีเล็ดรอดไปทางนั้น พวกราชบริพารเห็นดังนั้นก็พากันหัวเราะสนุกสนาน พระเจ้าแผ่นดินทรงรู้สึกละอายพระทัย ทรงมีมานะว่าจะจับเนื้อทรายให้ได้ จึงทรงขึ้นรถพร้อมด้วยสารถี ติดตามเนื้อนั้นไปโดยเร็วจนพวกราชบริพารไม่สามารถจะตามเสด็จได้ทัน

พระเจ้าแผ่นดินกับสารถีเพียงสองคนเท่านั้นเดินทางมาในป่า เมื่อติดตามเนื้อไม่ทันจึงเสด็จกลับ ทรงพบลำธารแห่งหนึ่งมีน้ำใสเย็นสะอาดอยู่ใกล้ซ่องโจรแห่งนั้น จึงทรงสรงน้ำและทรงดื่ม มีลมพัดเฉื่อย ๆ เย็นสบาย ทรงพักพระกายอยู่ใต้ต้น

ไม้แห่งหนึ่งใกล้ลำธารนั้น ทรงเหน็ดเหนื่อยก็บรรทมหลับอยู่กับสารถีนั่นเอง

ขณะนั้นพวกโจรพากันเข้าป่าหมด เหลือแต่คนครัวกับนกพุ่มหอก ฝ่ายนกพุ่มหอกออกจากซ่องโจรเห็นพระเจ้าแผ่นดินบรรทมหลับ จึงกลับเข้าซ่องโจร พูดกับคนครัวว่า "ช่วยกันฆ่าพระเจ้าแผ่นดิน เอาผ้าและเครื่องแต่งกายพระองค์ แล้วจับเท้าลากไปหมกไว้ตรงโน้นเถอะ"

เสียงสนทนาของนกกับคนครัวนั้น ปลุกพระเจ้าแผ่นดินให้ตื่นบรรทมขึ้น ทรงตกพระทัยว่าที่นี่มีภัย จึงเสด็จขึ้นรถหนีไปถึงสำนักฤาษี ขณะนั้น พวกฤาษีก็พากันเข้าป่าหาผลไม้ยังเหลือแต่นกดอกไม้ตัวเดียว นกดอกไม้เห็นพระเจ้าแผ่นดินเสด็จมาดังนั้น จึงปราศรัยด้วยถ้อยคำอ่อนหวานว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า ขอทรงพระเจริญ พระองค์เสด็จมาเป็นมิ่งขวัญแล้ว"

พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อมใสการโอภาปราศรัยของนกดอกไม้ที่ตรัสทรงว่า "นกตัวนี้เป็นผู้ดี มีมารยาทน่ารักจริงหนอ" แล้วทรงติเตียนนกพุ่มหอกว่า "ส่วนนกแขกเต้าอีกตัวหนึ่งชั่วช้าเจรจาแต่คำร้าย ๆ"

นกแขกเต้าจึงทูลเล่าให้ฟังว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นพี่น้องแม่เดียวกันกับนกแขกเต้าตัวนั้น แต่เราทั้งสองพลัดพรากจากกัน นกแขกเต้าตัวนั้นเติบโตในสำนักของพวกโจรคนชั่ว ได้รับการอบรมแต่ในทางหยาบคายร้ายกาจ ส่วนข้าพระพุทธเจ้าเติบโตในสำนักของท่าน ผู้ทรงศีลทรงธรรม ได้รับคำแนะนำแต่ในทางที่ดี เพราะฉะนั้นเราทั้งสองจึงมีความประพฤติต่างกัน" แล้วนกดอกไม้ก็ได้กล่าวสุภาษิตถวายพระเจ้าแผ่นดินต่อไปว่า "ข้าแต่มหาราชเจ้า คนเราคบคนอย่างใด เป็นคนดีมีศีลธรรม หรือเป็นคนชั่วช้าเลวทราม ย่อมจะประพฤติตามคนอย่างนั้น บุคคลคบหาคนเช่นใดเป็นมิตรและสมาคมกับคนเช่นใด ย่อมเป็นเสมือนคนเช่นนั้น

๏ ปลาร้าพันห่อด้วย ใบคา
ใบก็เหม็นคาวปลา คละคลุ้ง
คือคนหมู่ไปหา คบเพื่อน พาลนา
ได้แต่รายร้ายฟุ้ง เฟื่องให้ เสียพงศ์

๏ ใบพ้อพันห่อหุ้ม กฤษณา
หอมระรวยรสพา เพริศด้วย
คนเสพเสน่หา นักปราชญ์
ความสุขทราบฤๅม้วย ดุจไม้กลิ่นหอม

พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อมใสการแสดงธรรมของนกดอกไม้นั้นมาก เมื่อพวกฤๅษีกลับมาแล้ว จึงถวายนมัสการนิมนต์ให้พำนักอยู่ในพระราชอุทยานเป็นที่ร่มเย็นสำราญโดยทั่วกัน

นิทานเรื่องนี้ มีคติธรรมว่า คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล.

๒. เรื่อง นกแขกเต้ากับชาวนา

มีนกแขกเต้าฝูงหนึ่ง ทำรังอาศัยอยู่ในป่างิ้วใกล้เชิงเขา นกแขกเต้าฝูงนั้นมีนกหนุ่มตัวหนึ่งเป็นจ่าฝูง รูปร่างสะสวยงดงาม นกทุกตัวต่างเคารพและเชื่อฟังนกจ่าฝูงตัวนี้เป็นอย่างยิ่ง ทุกวันนกจ่าฝูงจะพานกแขกเต้าทั้งหมดประมาณ ๕๐๐ ตัว ออกไปหาผลไม้กินในป่าที่ใกล้เคียง เมื่อถึงฤดูข้าวออกรวงแก่แล้ว นกจ่าฝูงจะพาฝูงนกไปกินข้าวในนาของชาวบ้านเสมอ ๆ

ณ ที่ชายป่างิ้วใกล้รังของนกแขกเต้าฝูงนั้น มีนาของชาวนาผู้มั่งคั่งคนหนึ่งเป็นเนื้อที่หลายร้อยไร่ เจ้าของนาทำนาได้ข้าวปีละหลายร้อยเกวียน ขณะที่ข้าวในนานั้นแก่ดีแล้ว นกแขกเต้าจ่าฝูงได้นำฝูงนกของตนลงมา จิกกินข้าวในนา ตอนที่ติดกับชายป่าอยู่ทุกวัน เจ้าของนาเห็นนกจำนวนมากลงกินข้าวของตนเช่นนั้นก็ตกใจ จึงว่าจ้างลูกจ้างมาคอยเฝ้าไล่นก

ต่อมาวันหนึ่ง เจ้าของนาพร้อมด้วยลูกจ้างได้พากันมาคอยเฝ้าข้าวในนาอยู่ตลอดวัน ขณะที่นกแขกเต้าบินร่อนลงมาโฉบจิกกินข้าวในนาอยู่ขวักไขว่ เจ้าของนาและลูกจ้างต่างช่วย

กันไล่อย่างสุดความสามารถ แต่ก็ไม่อาจไล่นกฝูงนั้นให้หนีไปได้ง่าย ๆ ในที่สุดเฝ้าสังเกตดู ก็รู้ว่านกฝูงนี้มีนกจ่าฝูง ถ้านกจ่าฝูงยังกินไม่อิ่ม หรือยังไม่บินขึ้นเมื่อใด นกทั้งหลายก็ยังไม่ยอมกลับไปเมื่อนั้น และยังได้เห็นแก่ตาอีกด้วยว่า นกทั้งฝูงนั้นทุกตัวกินข้าวพออิ่มแล้ว ก็ไม่ทำอันตรายรวงข้าวอื่น ๆ ต่อไป แต่นกจ่าฝูงตัวเดียว เมื่อกินอิ่มแล้วยังคาบรวงข้าวติดปากกลับไปด้วยอีกหลายรวง

วันรุ่งขึ้น ชาวนาจึงสั่งลูกจ้างว่า "สหายเอ๋ย วันนี้เจ้าไม่ต้องไล่นกตัวอื่น ๆ ให้ลำบาก จงทำบ่วงพยายามดักจับเจ้านกตัวจ่าฝูงที่คาบข้าวของเรากลับไปรังนั้นให้ได้ แต่จงจับเป็นนะอย่าทำอันตรายมัน" ลูกจ้างรับคำว่า "ดีแล้วนาย ข้าพเจ้าจะพยายามจับมันให้ได้" แล้วเขาก็เอาหางม้ามาฟั่นเป็นเกลียวเชือกเล็ก ๆ ผูกเป็นบ่วง เตรียมไปตั้งดักไว้ในนาที่นกจ่าฝูงเคยลงเสมอ ๆ หลายบ่วง พอได้เวลา นกแขกเต้าฝูงนั้นก็พากันลงมาจิกกินข้าวอีกเช่นเคย เมื่อนกตัวอื่น ๆ ติดบ่วง ลูกจ้างก็ปลดปล่อยไปโดยไม่ทำอันตรายใด ๆ เฝ้ารออยู่อีกไม่นานเท่าใด นกตัวจ่าฝูงก็ติดบ่วง ลูกจ้างเห็นดังนั้นแล้วดีใจ จึงนำตัวไปมอบให้นายของตน

เจ้าของนาพอแลเห็นนกจ่าฝูงที่ลูกจ้างจับมามอบให้ก็รู้สึกเอ็นดู เพราะเป็นนกที่สวยงามมีกิริยาไม่ตื่นเต้น หรือ เศร้าโศกประการใด คงมีท่าทางองอาจอยู่เสมอ เมื่อเห็นดังนั้น จึงเอ่ยถามขึ้นว่า "นี่แน่ะ เจ้านกน้อย เราจับตัวเจ้ามาได้แล้วเช่นนี้ เหตุไรเจ้าจึงไม่กลัวตาย ดิ้นรนกระสับกระส่ายเหมือนนกตัวอื่น ๆ เจ้ามีกิริยาปกติอยู่อย่างนี้ ด้วยคิดเห็นอย่างไร ?"

นกแขกเต้าตอบว่า "ข้าแต่นาย ถึงข้าพเจ้าจะกลัวตายหรือไม่กลัวตาย ในเมื่อถูกท่านจับตัวได้เช่นนี้ ข้าพเจ้าก็รู้สึกตัวว่าต้องตายแน่ เพราะฉะนั้นการดิ้นรนกระสับกระส่ายในเมื่อภัยมาถึงตัว ไม่ใช่วิสัยของคนฉลาด ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงไม่ดิ้นรนแต่ประการใด"

เจ้าของนา "เออ เจ้านกน้อย เจ้าพูดดีมาก เราขอถามเจ้าสักหน่อยเถอะ ทุก ๆ วันเจ้ากินข้าวในนาของเราจนอิ่มท้องแล้ว ทำไมจึงยังไม่พอ ยังแถมคาบรวงข้าวกลับไปอีก เจ้ามียุ้งฉางใหญ่โตนักหรือ หรือว่าเจ้าโกรธเคืองอะไรเราจึงมาคิดแก้แค้นให้เราล่มจมด้วยวิธีนี้"

นกแขกเต้า "ข้าแต่นาย ข้าพเจ้าไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวไว้กิน หรือค้าขายอย่างคนอื่นเขาดอก แม้แต่ตัวท่านหรือใคร ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่มีความโกรธเคือง หรือคิดแก้แค้นอะไรเลย รวงข้าวของท่านที่ข้าพเจ้าคาบไปนั้นก็เพื่อเหตุดังนี้ รวงหนึ่งเอาไปใช้หนี้ รวงหนึ่งเอาไปให้กู้ อีกรวงหนึ่งเอาไปทำบุญอย่างนี้แหละ ข้าพเจ้าจึงคาบข้าวของท่านไปวันละ ๓ รวงทุก ๆ วัน"

เจ้าของนา "เออ เจ้านกน้อย เจ้าพูดชวนให้สงสัยมาก ไหนลองอธิบายให้เราฟังดูทีหรือ"

นกแขกเต้า "ข้าแต่นาย ข้าพเจ้าเกิดมามีพ่อมีแม่ เวลานี้พ่อแม่ของข้าพเจ้าก็ยังมีตัวอยู่ แต่ท่านทั้งสองแก่เฒ่าจนหากินอย่างตัวอื่นเขาไม่ได้แล้ว ข้าพเจ้าเป็นลูกซึ่งท่านเคยเลี้ยงดูมาก่อน เมื่อหากินได้ก็ต้องเลี้ยงดูท่านบ้างเป็นการตอบแทน ที่ข้าพเจ้าคาบเอารวงข้าวของท่านไป รวงหนึ่งก็เพื่อเลี้ยงพ่อแม่ นี่แหละเรียกว่าเอาไปใช้หนี้ อีกประการหนึ่ง เวลานี้ข้าพเจ้ามีลูกเล็ก ๆ ขนปีกขนหางของเขายังไม่งอกอยู่ที่รังหลายตัว เขายังเลี้ยงตัวเองไม่ได้ ข้าพเจ้าเป็นพ่อเขาก็

จำเป็นต้องเลี้ยงดูตามความสามารถ ที่ข้าพเจ้าคาบเอาข้าวของท่านไปอีกรวงหนึ่งก็เพื่อเลี้ยงดูลูก ๆ เหล่านั้น นี้แหละเรียกว่าเอาไปให้กู้ อีกอย่างหนึ่ง นกแขกเต้าที่อาศัยอยู่ในป่าไม้งิ้วร่วมฝูงของข้าพเจ้านั้น มีนกอนาถาเจ็บป่วยและแก่เฒ่า ไม่มีใครเลี้ยงดูเหลืออยู่ที่รังอีกหลายตัว ถ้าพวกข้าพเจ้าเห็นแก่ตัวกันเสียหมดแล้วไม่ช่วยเหลือบ้าง นกเหล่านั้นก็จะอดตาย ที่ข้าพเจ้าคาบเอาข้าวของท่านไปอีกรวงหนึ่งนั้นก็เพื่อช่วยเหลือนกจำพวกนี้ นี่แหละเรียกว่าเอาไปทำบุญ ข้าพเจ้านำข้าวของท่านกลับไปด้วย ก็เพื่อทำความดีอย่างนี้เท่านั้น มิได้มุ่งหมายประโยชน์อย่างอื่นหรือมุ่งทำลายท่านแต่อย่างใดเลย"

พอชาวนาได้ฟังดังนั้นแล้ว รู้สึกพอใจจึงคิดต่อไปว่า แม้แต่นกซึ่งเป็นสัตว์เดียรัจฉานยังรู้จักคุณของพ่อแม่ รู้จักหน้าที่ของครอบครัวที่จะต้องเลี้ยงดูให้ได้รับความสุข และรู้จักหน้าที่การช่วยเหลือกันและกัน มีความอารีอารอบต่อหมู่คณะ ไม่เห็นแก่ตัวจนเกินไปถึงเพียงนี้ เราเป็นคนแท้ ๆ ซึ่งมีกำลังมีปัญญาดีกว่านกหลายเท่า น่าจะรู้จักทำความดีให้สูงกว่านกได้ เมื่อคิดเช่นนี้แล้ว จึงพูดว่า "นี่แน่ะ พ่อนกน้อย เจ้าเป็นสัตว์ที่

ฉลาดมาก เจ้าทำความดีไม่ใช่ปรากฏแต่ในหมู่นกของเจ้าเท่านั้น แม้ในหมู่คนเช่นเรา ๆ ก็รู้สึกความดีของเจ้าเหมือนกัน เอาเถอะ เมื่อเจ้าต้องการจะทำความดีอย่างนี้ต่อไป เราจะให้ความสะดวกแก่เจ้า เนื้อที่นาของเรามีหลายร้อยไร่ พวกของเจ้ามีเพียง ๕๐๐ ตัว ถ้าจะกินข้าวก็คงไม่เกิน ๘ ไร่ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เราแบ่งนา ที่เราทำไว้เสร็จเรียบร้อย แล้ว ทาง ด้าน ชายป่าโน้น จำนวนเนื้อที่ ๘ ไร่ สำหรับให้พวกเจ้าลงจิกกินนำไปปลดเปลื้องหนี้และให้กู้ ตลอดจนทำบุญในหมู่ของพวกเจ้าได้ตามสบายแล้ว เราจะปล่อยให้เจ้าเป็นอิสระ เจ้าจะพอใจหรือยัง"

นกแขกเต้า "ข้าแต่นาย เท่าที่ท่านกรุณาข้าพเจ้าถึงเพียงนี้ พวกข้าพเจ้ารู้สึกเป็นพระคุณอย่างล้นเหลือ พวกข้าพเจ้าจะไม่ลืมบุญคุณของท่านเลย แต่ที่ท่านกรุณาให้ข้าวในนาถึง ๘ ไร่นั้น สำหรับนกพวกข้าพเจ้าเห็นว่ามากเกินไป กินทั้งปีก็ไม่หมด จะขอรับแต่พอประมาณปากกับท้องของพวกข้าพเจ้าเพียง ๒ ไร่เท่านั้น เหลือนอกนั้นข้าพเจ้าขอคืนให้ท่านได้ทำประโยชน์ต่อไป"

ชาวนาเมื่อได้ฟังนกพูดดังนั้น กลับชื่นชมในความดีของนกมากขึ้น เพราะนกไม่มีความละโมภ รู้จักประหยัดแต่พอดี ให้มากเกินไปก็ขอรับแต่เพียงที่ต้องการเท่านั้น จึงกล่าวชมเชยนกอีกเป็นอันมาก แล้วปล่อยตัวไป

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การรู้จักบุญคุณของพ่อแม่ เลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า และรู้จักหน้าที่ของครอบครัว คอยหาเลี้ยงครอบครัวให้เป็นสุข ตลอดถึงมีใจโอบอ้อมอารีทำความช่วยเหลือหมู่คณะเสมอ ย่อมนำความดีมาให้ ดังเช่นนกแขกเต้านี้.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์
๔๔๓ ถนนอิสรภาพ ธนบุรี
โทร. 61768
สุดใจ เขียวสุทธิ
ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๐๘